

Seksjon for Spesialsamlinger

Universitetsbiblioteket i Bergen

Fotografiet i historien

**AV SOLVEIG GREVE, FØRSTEBIBLIOTEKAR, AVDELING FOR SPESIAL-SAMLINGER,
UNIVERSITETSBIBLIOTEKET I BERGEN**

PUBLISERT I HIFO-NYTT, (MEDLEMSKAP FOR DEN NORSKE HISTORISKE FORENING) NR. 3, 2009.

Claus, Karen og teddybjørnen

Billedsamlingen er en del av Spesialsamlingene ved Universitetsbiblioteket i Bergen og inneholder fotografier fra 1840 til 1970-årene. Arkivet er knyttet til et universitet med historikermiljø. Derfor vil forskningstilretteleggelse være førende for den strategiske vurderingen av hvilke ressurser som kan legges i behandlingen av de forskjellige delsamlingene. Fotografienes kildeverdi er et viktig kriterium her. Det er fristende å prioritere de bildene som er best dokumentert. Ofte kommer nemlig fotografiene relativt "nakne" til arkivet, det vil si med begrensede faktiske opplysninger som tid, sted, personnavn eller foranledningen til at bildene ble tatt. Kildeverdien må bestemmes ut fra kunnskap om bildene som arkivenhet, proveniens og/eller fra tolkbare innholdselementer i bildet.

Jeg skal vise et eksempel på to bilder, der det ene stammer fra en samling familiebilder, det andre stammer fra fotoarkivet til Knud Knudsen / Atelier KK i Bergen. Disse fotografiene viser at bilder kan være kilder til hverandre, selv om de hver for seg har begrenset informasjonsverdi.

Det første fotografiet i postkortstørrelse viser en ung mann og en pike i 6-års alder som poserer på en benk i et fotografisk atelier. Mannen har en lys hatt med bløt brem i borsalinostil, dobbelspent innsvinget dress og tofargede velpussede sko. Piken er kledd i matroskjole

Far og datter fotografert på Landsutstillingen i Bergen 1928
Foto: Atelier KK

med lyse ullstrømper og mørke sko med ankelstropp. Piken sitter med armen rundt nakken hans. Det er tilsynelatende en far og hans datter. Motivet på den malte bakgrunnen er vanskelig å identifisere uten nærmere informasjon. Giveren hadde ingen informasjon om fotograferingsanledningen og fotografen har ikke signert bildet. De to personene er derimot av familien identifisert som Claus og Karen Hansen. Karen er født i 1922, og den stilige og moteriktige mannen er hennes farbror Claus fra Paris.

Det andre bildet er fra en samling med over 1000 anonyme portretter som vi vet ble tatt av Knud Knudsen & Co under landsutstillingen i Bergen i 1928. Her er kundeprotokollen borte, derfor er personene i samlingen uidentifiserte. Men alle personene er fotografert foran samme malte bakteppe. Det er dette som gjør at vi kan besvare spørsmålet om tid, sted, foranledning og fotograf også til bildet av Claus og Karen.

Gruppeportrett fra Landsutstillingen i Bergen 1928 Foto: Atelier KK

Bildet fra 1928-samlingen viser en gruppe på seks personer, fem menn og en kvinne. Foran sitter to eldre menn med skjegg og stokk / paraply. De er kledd i mørk hatt med bløt brem og dresser med dobbelspente løstsittende jakker. Den eldste mannen har rutete skjorte med slips, og en medalje på jakkeslaget. Den andre har skjerf i halsen. Den bakerste rekken består av fire yngre mennesker: to menn med sixpence og mørke dresser, hvite skjorter og slips, og en med en mykbremmet hatt og frakk. Den unge kvinnen har bøttehatt og kåpe. Hun holder en hvit teddybjørn. Det er fristende å tolke bildet som en familiegruppe, kanskje også en tregenerasjons-familie.

Hvis vi ser isolert på dette bildet, har kombinasjonen av de verdige eldre herrene og teddybjørnen noe uforklarlig og lett absurd ved seg. Når vi vet at bildet viser besøkende på en landsutstilling med suvenirsalg og tivoli, forklarer dette teddybjørnens prominente plass i bildet.

En videre detaljundersøkelse av bildene gir holdepunkt til nye spørsmål om personene og utstillingen: Karen holder et kosedyr, sannsynligvis i skinn, en liten hvalross med lange tenner. Kosedyret kan være en suvenir fra en firmastand, på linje

med dukker, kjeler, gryter og hageornamentikk som vi kan se på mange av de andre bildene.

En forstørrelse av medaljen på den hvitskjeggede mannen viser at dette er en kongemedalje, av det slag som ble utdelt til menn i kongens tjeneste.

Selv om bildene har mye felles, er kildestatusen forskjellig. I det ene tilfellet finnes personidentifikasjon, men mangler kontekst, i det andre tilfellet mangler personidentifikasjon, men her er det tusen andre bilder og en veldokumentert begivenhet som gir konteksten. Bildene av dandyherren i siste parisisk mote og gruppen av staute arbeidsfolk eller bønder informerer om familie-

historie, kultur, sosial status og motebildet. De er fruktbar mark for komparative analyser, særlig når alle de andre 1000 samtidige bildene blir del av undersøkelsen. . Anonyme fotografier er ikke stumme og uten kildeverdi. Privatarkivet og fotoarkivet kan hver for seg gi svar på forskjellige spørsmål som sammen kan bidra med nye problemstillinger og utfyllende historisk kunnskap.